

Київський університет імені Бориса Грінченка
Інститут людини
Кафедра психології особистості та соціальних практик

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи
_____ (О.Б. Жильцов)
« 03 » _____ 02 _____ 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ОСОБИСТОСТІ

для студентів

спеціальності 053 Психологія

освітнього рівня першого (бакалаврського)

освітньої програми 053.00.01 Психологія

спеціалізації

Київ – 2020

Розробники:

Цюман Тетяна Петрівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри психології особистості та соціальних практик

Викладачі:

Цюман Тетяна Петрівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри психології особистості та соціальних практик

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри психології особистості та соціальних практик

Протокол від 20.01. 2020 р. № 1

Завідувач кафедри _____ (підпис) (О.П. Сергєєнкова)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми (керівником освітньої програми 053.00.01 Психологія)

____.____. 20__ р.

Керівник освітньої програми _____ (підпис) (О.П. Сергєєнкова)

Робочу програму перевірено

03.02. 2020 р.

Заступник директора _____ (підпис) (Р.О. Павлюк)

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__» ____ 20__ р., протокол № ____

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__» ____ 20__ р., протокол № ____

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__» ____ 20__ р., протокол № ____

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__» ____ 20__ р., протокол № ____

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	5/150	
Курс	3	
Семестр	6	
Кількість змістових модулів з розподілом:	4	
Обсяг кредитів	5	
Обсяг годин, в тому числі:	150	
Аудиторні	56	
Модульний контроль	8	
Семестровий контроль	30	
Самостійна робота	56	
Форма семестрового контролю	екзамен	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни - забезпечити формування інформаційно-психологічної компетентності студентів, їх психологічної та інформаційної культури та готовності до професійної діяльності.

Завдання курсу:

- знайомство студентів із поняттями «інформаційно-психологічна безпека особистості», «інформаційно-психологічний вплив»;
- формування професійних умінь у контексті інформаційно-психологічної безпеки фахівця;
- відпрацювання ефективних технік та прийомів (імунітету) у роботі психолога щодо негативного інформаційно-психологічного впливу;
- розвиток професійних комунікативних умінь та навичок.

3. Результати навчання за дисципліною

- здатність до конструктивної взаємодії з іншими людьми, незалежно від їх походження та особливостей культури, і поваги до різноманітності.
- здатність працювати в команді.
- уміння адаптуватися до нових інформаційно-психологічних ситуацій та здатність до професійної мобільності.
- здатність виважено та професійно використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					Самостійна
		Аудиторна:					
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовий модуль 1. Небезпеки інформаційного простору особистості							
Тема 1. Основні загрози для особистісної безпеки від деструктивних інформаційних впливів	2	2					
Тема 2. Технології маніпулювання свідомістю людини	2	2					
Тема 3. Механізми масового маніпулятивного впливу	2		2				
Тема 4. Ознаки виявлення маніпулятивного інформаційно-психологічного впливу	2		2				
Тема 5. Практикум з виявлення небезпек інформаційного простору особистості	20			6			14
Модульний контроль	2						
Разом	2	4	4	6			14
Змістовий модуль 2. Сутність інформаційно-психологічного протиборств							
Тема 1. Інформаційна війна як форма ведення інформаційного протиборства	4	4					
Тема 2. Психологічні аспекти типології спеціальних інформаційних операцій	4		4				
Тема 3. Практикум з попередження інформаційно-психологічних впливів	20			6			14
Модульний контроль	2						
Разом	2	4	4	6			14
Змістовий модуль 3. Психологічний захист та забезпечення інформаційно-психологічної безпеки							
Тема 1. Характеристика інформаційного впливу через ЗМІ	4	4					
Тема 2. Механізми масового інформаційно-психологічного впливу	4		4				
Тема 3. Практикум з формування інформаційно-психологічної безпеки	20			6			14
Модульний контроль	2						
Разом	2	4	4	6			14
Змістовий модуль 4. Інформаційно-психологічна компетентність психолога							

Тема 1. Медіаграмотність психолога		4					
Тема 2. Розвиток інформаційно-психологічної компетентності психолога			4				
Тема 3. Практикум з формування інформаційно-психологічної компетентності психолога				6			14
Модульний контроль	2						
Разом	2	4	4	6			14
Усього	8	16	16	24			56

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Небезпеки інформаційного простору особистості

Лекція 1. Основні загрози для особистісної безпеки від деструктивних інформаційних впливів (2 год.)

Вплив на людину деяких фізичних факторів інформаційного середовища. Звукові феномени. Світлові феномени. Інформаційно-психологічний вплив.

Основні поняття теми: інформаційне середовище, інформаційно-психологічний вплив.

Семінарське заняття 1. Механізми масового маніпулятивного впливу (2 год.)

Лекція 2. Технології маніпулювання свідомістю людини (2 год.)

Поняття та сутність феномена «маніпуляція». Походження та еволюція феномена «маніпуляція». Визначення маніпулювання та його рівнів. Переносне значення маніпулювання. Психологічне визначення маніпулювання. Технології маніпулювання свідомістю людини. Технології маніпулювання у міжособистісних відносинах.

Основні поняття теми: маніпуляція, маніпулювання, свідомість.

Семінарське заняття 2. Ознаки виявлення маніпулятивного інформаційно-психологічного впливу (2 год.)

Практичні заняття 1-3. Практикум з виявлення небезпек інформаційного простору особистості (6 год.)

Змістовий модуль 2.

Сутність інформаційно-психологічного протиборств

Лекція 3-4. Інформаційна війна як форма ведення інформаційного протиборства (4 год.)

Становлення і розвиток інформаційно-психологічного протиборства. Види, методи, сили та засоби проведення спеціальних інформаційних операцій і актів зовнішньої інформаційної агресії. Історія інформаційно-психологічного протиборства. Становлення і розвиток інформаційно-психологічного протиборства.

Основні поняття теми: інформаційно-психологічне протиборство. Спеціальні інформаційні операції.

Семінарські заняття 3-4. Психологічні аспекти типології спеціальних інформаційних операцій (4 год.)

Практичні заняття 4-6. Практикум з попередження інформаційно-психологічних впливів (6 год.)

Змістовий модуль 3.

Психологічний захист та забезпечення інформаційно-психологічної безпеки

Лекція 5-6. Характеристика інформаційного впливу через ЗМІ (2 год.)

Характеристика окремих видів ЗМІ. Друковані ЗМІ. Телебачення. Радіо. Інформаційні агентства. Однобічний характер використання свободи слова у діяльності ЗМІ. Фактори впливу на діяльність ЗМІ

Основні поняття теми: ЗМІ, свобода слова, інформаційні агенства.

Семінарські заняття 5-6. Механізми масового інформаційно-психологічного впливу (4 год.)

Практичні заняття 7-9. Практикум з формування інформаційно-психологічної безпеки (6 год.)

Змістовий модуль 4.

Інформаційно-психологічна компетентність психолога

Лекція 4. Медіаграмотність психолога (4 год.)

Особливості сприйняття та переробки інформації. Прихований зміст медіаповідомлень. Недостовірна інформація та засоби її розповсюдження. Технології підсвідомого впливу ІКТ та ЗМІ на особистість.

Основні поняття теми: інформація, медіаповідомлення, методи впливу у медіаповідомленнях.

Семінарські заняття 7-8. Механізми масового інформаційно-психологічного впливу (2 год.)

Практичні заняття 10-12. Практикум з формування інформаційно-психологічної безпеки (6 год.)

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3		Модуль 4	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	2	2	2	2	2	2	2	2
Відвідування семінарських занять	1	2	2	2	2	2	2	2	2
Робота на семінарському занятті	10	2	20	2	20	2	20	2	20
Відвідування практичних занять	1	3	3	3	3	3	3	3	3
Робота на практичному занятті	10	3	30	3	30	3	30	3	30
Виконання завдань для самостійної роботи	5	1	5	1	5	1	5	1	5
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25	1	25	1	25
Разом			87		87		87		87

Максимальна кількість балів: 348
Розрахунок коефіцієнта: $348: 60 = 5,8$

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання.

Змістовий модуль 1.

Небезпеки інформаційного простору особистості

Тема 5. Практикум з виявлення небезпек інформаційного простору особистості – 14 год.

Підібрати 5 прикладів небезпечного інформаційного простору та проаналізувати їх, а результати занести у таблицю – 5 балів.

Змістовий модуль 2.

Сутність інформаційно-психологічного протиборств

Тема 3. Практикум з попередження інформаційно-психологічних впливів – 14 год.

Визначити та занотувати власні соціально-психологічні, індивідуальні та психобіологічні умови, які допомагають нівелювати негативний інформаційно-психологічний вплив – 5 балів.

Змістовий модуль 3.

Психологічний захист та забезпечення інформаційно-психологічної безпеки

Тема 3. Практикум з формування інформаційно-психологічної безпеки – 14 год.

Створити таблицю з комунікативними ефектами інформаційно-психологічної безпеки особистості – 5 балів.

Змістовий модуль 4.

Інформаційно-психологічна компетентність психолога

Тема 3. Практикум з формування інформаційно-психологічної компетентності психолога – 14 год.

Підібрати 5 вправ для відпрацювання навичок інформаційно-психологічної компетентності – 5 балів.

Таблиця 6.2.1

Карта самостійної роботи студента

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали	Термін виконання
Змістовий модуль 1.			
Небезпеки інформаційного простору особистості			
Тема 5. Практикум з виявлення небезпек інформаційного простору особистості – 14 год.	Практичне заняття	5	До практичного заняття 1-3
Змістовий модуль 2.			
Сутність інформаційно-психологічного протиборств			
Тема 3. Практикум з попередження інформаційно-психологічних впливів – 14 год.	Практичне заняття	5	До практичного заняття 4-6

Змістовий модуль 3. Психологічний захист та забезпечення інформаційно-психологічної безпеки			
Тема 3. Практикум з формування інформаційно-психологічної безпеки – 14 год.	Практичне заняття	5	До практичного заняття 7-9
Змістовий модуль 4. Інформаційно-психологічна компетентність психолога			
Тема 3. Практикум з формування інформаційно-психологічної компетентності психолога – 14 год.	Практичне заняття	5	До практичного заняття 10-12
<i>Разом: 56 год.</i>	<i>Разом: 20 балів</i>		

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.

Таблиця 6.3.1

Зміст і критерії оцінювання модульних контрольних робіт

Змістовий блок і його призначення	Форма	Максимальна кількість балів
Визначення якості володіння базовими поняттями	тести	25

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання. Семестровий контроль проводиться у вигляді екзамену.

6.5. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю

1. Інформаційна безпека особистості
2. Психологічна безпека особистості.
3. Інформаційно-психологічна безпека особистості.
4. Інформаційно-психологічний вплив (ІПВ) та його базові методи.
5. Походження та сутність феномена «маніпулювання».
6. Переносне значення маніпулювання
7. Ознаки психологічного визначення маніпулювання
8. Характеристика маніпулювання на міжособистісному рівні
9. Маніпулятивні технології на міжособистісному рівні
10. Сутність технології масового маніпулювання «Пабліх рилейшнз»
11. Сутність технології масового маніпулювання «Полі-тична реклама»
12. Сутність технології масового маніпулювання «Пропаганда».
13. Механізми маніпулятивного впливу: маніпулювання образами, конвенціональне маніпулювання.
14. Механізми маніпулятивного впливу: операційно-предметне маніпулювання та експлуатація особистості адресата.

15. Механізми маніпулятивного впливу: маніпулювання духовністю, приведення в стан підвищеної покірності та комбінування.
16. Прийоми маніпулювання свідомістю: «анонімний авторитет», «буденна розповідь», «голодування», «тримайзлодія», «заговорення», «емоційний резонанс» та «ефект бумеранга».
17. Прийоми маніпулювання свідомістю: «ефект ореолу», «ефект присутності», «інформаційна блокада», «використання медіаторів», «класифікатори», «коментарі», констатація факту», «хибна аналогія», «зворотний зв'язок», «обхід з флангу» та «відволікання уваги».
18. Прийоми маніпулювання свідомістю за допомогою реклами.
19. Прийоми маніпулювання свідомістю, як сугестивні технології.
20. Прийоми маніпулювання через міфи та стереотипи.
21. Правила протидії маніпулюванню
22. Аналіз ознак маніпулятивності.
23. Визначення цільової аудиторії ІПВ.
24. Організаційні ознаки, які дозволяють виявити маніпулятивність ІПВ.
25. Змістовні ознаки, які дозволяють виявити маніпулятивність ІПВ.

6.6. Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за 100-бальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Навчально-методична картка дисципліни «Інформаційно-психологічна безпека особистості» для студентів спеціальності 053 Психологія

Разом: 150 год., лекції – 16 год., семінарські заняття – 16 год., практичні заняття – 24 год., модульний контроль – 8 год., самостійна робота – 56 год., семестровий контроль – 30 год.

Модулі	Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2	Змістовий модуль 3	Змістовий модуль 4
Назва модуля	Небезпеки інформаційного простору особистості		Сутність інформаційно-психологічного протиборств	Психологічний захист та забезпечення інформаційно-психологічної безпеки	Інформаційно-психологічна компетентність психолога
К-сть балів за модуль	87 балів		87 балів	87 балів	87 балів
Теми лекцій	Основні загрози для особистісної безпеки від деструктивних інформаційних впливів	Технології маніпулювання свідомістю людини	Інформаційна війна як форма ведення інформаційного протиборства	Характеристика інформаційного впливу через ЗМІ	Медіаграмотність психолога
Кількість балів	2 бали		2 бали	2 бали	2 бали
Теми семінарських занять	Механізми масового маніпулятивного впливу	Ознаки виявлення маніпулятивного інформаційно-психологічного впливу	Психологічні аспекти типології спеціальних інформаційних операцій	Механізми масового інформаційно-психологічного впливу	Розвиток інформаційно-психологічної компетентності психолога
Кількість балів	11 балів	11 балів	22 бали	22 бали	22 бали
Теми практичних занять	Практикум з виявлення небезпек інформаційного простору особистості		Практикум з попередження інформаційно-психологічних впливів	Практикум з формування інформаційно-психологічної безпеки	Практикум з формування інформаційно-психологічної компетентності психолога
Кількість балів	33 бали		33 бали	33 бали	33 бали
Самостійна робота	Підібрати 5 прикладів небезпечного інформаційного простору та проаналізувати їх, а результати занести у таблицю		Визначити та занотувати власні соціально-психологічні, індивідуальні та психобіологічні умови, які допомагають нівелювати негативний інформаційно-психологічний вплив	Створити таблицю з комунікативними ефектами інформаційно-психологічної безпеки особистості	Підібрати 5 вправ для відпрацювання навичок інформаційно-психологічної компетентності
Кількість балів	5 балів		5 балів	5 балів	5 балів
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота – 25 балів		Модульна контрольна робота – 25 балів	Модульна контрольна робота – 25 балів	Модульна контрольна робота – 25 балів
Рейтингові бали	Загальна кількість балів – 348 Коефіцієнт для переведення у 100-бальну шкалу – 5,8				

8. Рекомендовані джерела

Основна література:

1. Волковский Н. Л. История информационных войн : в 2 ч. / Н. Л. Волковский. – Санкт- Петербург, 2013. – Ч. 1. – С. 149.
2. Інформаційна безпека (соціально-правові аспекти) Присяжнюк М. М. та ін. ; за заг. ред. Є. Д. Скулиша]. – Київ : КНТ, 2010. – 776 с. / [Остроухов В. В., Петрик В. М.,
3. Литвиненко О. В. Спеціальні інформаційні операції та пропагандистські кампанії : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук : спец. 24.00.04 «політичні проблеми міжнародних систем і глобального розвитку» / Литвиненко Олександр Валерійович. – Київ, 2010.
4. Петрик В. М. Соціально-правові основи інформаційної безпеки : навч. посібник / В. М. Петрик , А. М. Кузьменко, В. В. Остроухов. – Київ : Росава, 2017. – 496 с.
5. Mission Statement RFE/RL [Electronic resource] // RFE/RL. – Access mode : <http://www.rferl.org/p/4482.html>.

Додаткова література:

1. Грачев Г.В. Информационно-психологическая безопасность личности: состояние и возможности психологической защиты / Г.В.Грачев. – М. : Изд-во РАГС, 2018 – 125 с.
2. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика общество и культура [Текст] / М. Кастельс: пер. с англ. под. науч. ред. О. И. Шкаратана. – М.: ГУ ВШЭ, 2010. – 608 с.
3. Голубев В.О. Інформаційна безпека: проблеми боротьби з кіберзлочинами: Монографія. – Запоріжжя ГУ “ЗІДМУ”, 2013. – 250 с.